

УДК 343. 9:[343. 37+343. 55](477)”191 ”

Володимир Анатолійович ГРЕЧЕНКО,

завідувач кафедри соціально-гуманітарних дисциплін факультету №6 Харківського національного університету внутрішніх справ, доктор історичних наук, професор, заслужений працівник освіти України

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-6046-0178>

**ВИКОРИСТАННЯ СЛУЖБОВИХ СОБАК ДЛЯ ПРОТИДІЇ
ЗЛОЧИННОСТІ У СУМСЬКОМУ ПОВІТІ
ХАРКІВСЬКОЇ ГУБЕРНІЇ У 1911 р.**

Початок ХХ ст. характеризувався розробкою та застосуванням абсолютно нових форми протидії злочинності, зокрема використанням службових собак для розшуку злочинців. У січні 1910 р. було започатковано розплідник поліцейських

собак при Харківському розшуковому відділенні. Однією з головних причин виникнення розплідника стало велике зростання грабежів і вбивств. Особливо сумний стан був в Сумському повіті.

Для реалізації планів створення розплідника, за розпорядженням харківського губернатора М. К. Катеринича, в січні 1910 р. відряджалися в Санкт-Петербург в розплідник Російського товариства заохочення застосування собак до поліцейської і сторожової служб, поліцейський наглядач Харківського розшукового відділення Стельмах і агент того ж відділення Гармаш. Вони пройшли там повний курс з дресирування собак, виходжування і лікування їх. У травні того ж року, вони повернулися з Санкт-Петербургу разом з дресирувальником собак Шрамом, який там же в Петербурзі був особисто запрошений на службу харківським губернатором. Разом з ними прибули і придбані з розплідника вищезгаданого товариства чотири собаки «Макс», «Терта», «Арап» і «Геке».

До січня 1912 р. 10 повітів Харківської губернії було забезпечено по одній поліцейській собаці, цілком придатній до несення розшукової служби. Місто Харків і Харківський повіт обслуговувалося 2 поліцейськими собаками «Трико» і «Телем», що знаходилися при розпліднику розшукового відділення. Ці собаки за викликом посилалися і в інші губернії. У зимовий час поліцейські собаки поміщалися у дворі губернатора, в добре обладнаному для цієї мети сараї. При них завжди знаходилися 2 провідники і людина для приготування їжі і прибирання приміщення (1, с. 55-56).

Користь від роботи поліцейських собак по розкриттю злочинів зразу виявилася значною і це видно з пояснювальної записки начальника Харківського розшукового відділення С. О. Богуславського: «... Який вплив на зменшення злочинності в населенні зробили поліцейські собаки, можна наочним чином бачити по Сумському повіту, де раніше, до постачання повіту поліцейським собакою, процвітали зухвалі грабежі і вбивства, винуватці яких, у більшості випадків, залишалися невиявленими, що заохочувало зловмисників до здійснення подальших злочинних діянь. З відрядженням в розпорядження сумського справника поліцейського собаки «Арап», що в короткий час рокрила декілька видатних злочинів, останні почали помітно зменшуватися і нині звелися до мінімуму. Настільки діяльність однієї тільки поліцейської собаки зробила страхітливе значення на злочинний елемент Сумського повіту» (2, с. 7-8).

З рапорту про роботу поліцейського собаки «Арап»: «9 квітня 1911 року поліцейський собака «Арап» відряджалася в м. Білопілля, Сумського повіту, для розшуку винних у вбивстві з метою грабежу двох рідних сестер Анастасії і Марії Єсипенкових, здійсненим в ніч на 9 квітня. На місці вбивства не було залишено ніяких слідів злочину і не вказано ніяких підозр. Після прибуття на місце злочину, «Арап» обнюхавши трупи убитих, попрямував через садибу Єсипенкових до берега річки Кричі, звідки привів у двір відомого злодія, який неодноразово відбував покарання за крадіжки у в'язницях, міщанина Федора Бабенка, стягнув брюки з огорожі і поклав до ніг провідника, потім повів в хату і накинувся на самого Бабенка. Встановлено, що 9 квітня, рано вранці Бабенко мив ці брюки в річці Кричі, мабуть, обмиваючи кров'яні плями. Услід за ним були затримані можливі співучасники Бабенка – селяни Іван Підвальний і Митрофан Леоненко. На дізнанні і попередньому слідстві у судового слідчого, Леоненко і Підвальний зізналися у вчиненому ними злочині, пояснивши усі

обставини справи, що дало можливість перевірити дії «Арапа». При розборі цієї справи в Сумському окружному суді 20 жовтня 1911 року, усі обвинувачені відмовилися від зізнання і не визнали себе винним в приписуваному їм діянні. Товариш прокурора Подгурський в обвинувальній промові ґрунтував, між іншим, обвинувачення на вказівках, даних «Арапом», «як безмовним і добросовісним свідком».

Захисник обвинувачених, присяжний повірений Громеко в іронічному тоні намагався переконати присяжних засідателів в тому, що вказівки собаки не мають ніякого значення, оскільки закон не допускає собак свідками і «що собача душа темна, куди захоче, туди і поведе». Товариш голови окружного суду Педанов в резолютивній частині промови роз'яснив присяжним засідателям, що вказівки захисника неґрунтовні, оскільки закон допускає всякі способи до розкриття злочинів, що собака-сищик у боротьбі із злочинністю приносить безперечну користь і зроблені нею розкриття підтверджені судовим слідством. Присяжні засідателі визнали Бабенка, Леоненка і Підвального винними у вбивстві Єсипенкових, давши останньому обвинуваченому поблажливість, як неповнолітньому (19 років). Окружний суд засудив до каторжних робіт Бабенка і Леоненка на 10 років і Підвального на 6 років і 8 місяців» (2, с. 11).

Список бібліографічних посилань:

1. Греченко В. А. Професійна підготовка поліцейських кадрів на українських землях Російської імперії на початку ХХ ст. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2013. С. 50-58.

2. Отчет о деятельности полицейских собак питомника Харьковского сыскного отделения за 1911 год. Харьков: тип.«Художественный труд» Р. Радомышльського, 1912. С. 18.